

Rodzaje słuchu i ich wpływ na rozwój dziecka.

Pomoce:

- Dźwięki otoczenia lotto – kod 200091,
- Dźwięki w domu – kod 351036,
- Zwierzęta i natura – kod 451037, kod 451037,
- Loteryjka dźwiękowa Pluma – kod 200047,
- Trening słuchu. Ćwiczenia rozwijające percepcje słuchową u dzieci – kod 149046

Dla człowieka słuch jest drogą poznawania świata. Jest jednym z warunków koniecznych do rozwoju mowy dźwiękowej oraz podstawą porozumiewania się między ludźmi. Wszelkie niedobory w odbiorze dźwięków występujące u dziecka w okresie kształtowania się mowy i języka powodują opóźnienia tego procesu często zupełnie go zaburzając. Ma to swoje reperkusje we wszystkich sferach życia, a szczególnie w zakresie edukacji i zachowaniach społecznych. Recepcja dźwięków polega na dostrzeżeniu działania bodźca lub tego, że bodziec przestał działać – to właśnie jest słyszenie, za które odpowiada analizator słuchowy.

Świat dźwięków to brama do zdobywania informacji o świecie. Istnieją różne kategorie dźwięków, które pełnią rolę sygnałów:

- dźwięki świata zewnętrznego (zwierząt, ludzi np. płacz, śmiech, krzyk, dźwięki naturalne, dźwięki różnych urządzeń),
- dźwięki muzyczne,
- dźwięki mowy.

Stąd biorą się podstawowe rodzaje percepcji słuchowej:

- ✓ **Słuch fizjologiczny – (fizyczny)** jest zdolnością odbioru, analizy i syntezy zjawisk akustycznych, jest to zdolność słyszenia fal dźwiękowych o częstotliwości 16 – 50000 drgań na sek. (częstotliwość drgań dla mowy 100 – 8000 drgań na sek.). Obniżenie słyszalności w pewnych zakresach powoduje niedokładność odbioru konkretnych dźwięków mowy (np. gorsza słyszalność częstotliwości powyżej 4000 drgań na sek. – trudności w różnicowaniu s:sz; z:ż:ź; c:cz:ć) – zaburzenie powoduje niedosłuch, głuchotę.
- ✓ **Słuch muzyczny** – to jedna z podstawowych zdolności muzycznych. Jest właściwością złożoną, w której można wyróżnić kilka odrębnych, nie zawsze zależnych od siebie jakości: słuch wysokościowy (melodyczny), harmoniczny (analityczny), rytmiczny, tembrowy (barwowy), dynamiczny. Słuch wysokościowy, czyli zdolność do rozróżniania wysokości dźwię-

ków, może być relatywny (względny) lub absolutny. Posiadanie słuchu relatywnego pozwala na określenie wysokości dźwięku na podstawie rozpoznania interwału dzielącego go od dźwięku wzorcowego. Słuch absolutny rejestruje bezwzględną wysokość każdego dźwięku. Ten rodzaj słuchu ma około 5% ludzi. Jest on prawdopodobnie zdolnością wrodzoną i ujawnia się we wczesnym dzieciństwie.

- ✓ **Słuch mowny – słuch fonematyczno-fonetyczny** to zdolność do wyodrębniania i identyfikacji dźwięków mowy. Zdolność ta pojawia się u dzieci w wieku 2–3 lat i dotyczy wszystkich głosek, także tych, których dziecko jeszcze nie wypowiada.

Rozróżnianie i wyodrębnianie dźwięków mowy to rozpoznanie, co najmniej dwóch wrażeń jako różnych. Aby ten proces przebiegał prawidłowo i nie zaburzał rozwoju dziecka powinny prawidłowo funkcjonować:

- ✓ **Słuch fonematyczny** (fonologiczny) – to umiejętność odróżniania dźwięków mowy, na które składają się najmniejsze elementy języka – głoski. Fonemy odróżniamy na zasadzie opozycji: dźwięczna – bezdźwięczna, miękka – twarda itp. Umiejętność ta wymaga wcześniejszego utrwalenia śladów (wzorców słuchowych) głosek w tylnej części górnego zawoju skroniowego w okolicy skroniowej lewej półkuli mózgu. Zaburzenie słuchu fonematycznego powoduje brak stabilności wzorców słuchowych głosek, co przejawia się trudnościami w odróżnianiu wyrazów podobnych brzmieniowo – kasa – kasza i może być przyczyną zaburzeń artykulatoryjnych i trudności w nauce czytania i pisania.
- ✓ **Słuch fonetyczny** – odróżnianie różnych dźwięków stanowiących tę samą klasę głosek, jest to zdolność odróżniania realizacji stanowiących określony fonem, np. s i s międzyzębowe.
- ✓ **Słuch prozodyczny** – różnicowanie elementów prozodycznych wypowiedzi – akcentu, melodii, rytmu.
- ✓ **Umiejętność analizy i syntezy głoskowej/sylabowej** – czyli umiejętność świadomego wyróżniania głosek/sylab w wypowiedzi z zachowaniem kolejności i łączenia głosek/sylab w całość brzmieniową.
- ✓ **Pamięć słuchowa**, która umożliwia przywoływanie wyobrażeń dźwięków mowy. Jest to zdolność przechowywania w pamięci wzorców słuchowych wyrazów, czyli pamięć ich:
 - długości (liczby sylab w wyrazie),
 - kolejności sylab,
 - liczby głosek w sylabie.

Jest to także zdolność zatrzymywania w pamięci ciągu wyrazów połączonych związkami logiczno – gramatycznymi. Jest istotna zarówno dla nadawania, jaki i odbioru mowy.

- ✓ **Semantyzacja dźwięków mowy** jest umiejętnością kojarzenia dźwięków mowy i ich znaczenia. W efekcie mamy do czynienia przede wszystkim z łączeniem wzorców słuchowych wyrazów z odpowiednimi pojęciami, przypisywanie znaczeń wypowiedziom, a co za tym idzie z powstawaniem odmiennych reakcji na bodźce.
- ✓ **Kontrola słuchowa wypowiedzi**, czyli percepcja słuchowa własnych wypowiedzi wymaga jednoczesnego zaangażowania struktur odpowiedzialnych za percepcję słuchową, kinezję i kinestezję. Dziecku zazwyczaj najwięcej energii pochłania czynność mówienia, stąd kontrola słuchowa może być niewystarczająca i dziecko popełnia błędy artykulacyjne.

Opracowała: mgr Marzena Walkowiak
neurologopeda, pedagog – terapeuta